

Mladi u Domovinskom ratu Prošlost oživljena sadašnjošću

Čemu služi iskustvo?

Stara je izreka, na mladima svijet ostaje. U našem Domovinskom ratu izgleda da je svijet, doista, stajao na mladima. Stari su planirali akcije, ali mladi su to izvodili. Mladi su ti koji su išli naprijed i sve je ovisilo o njihovoj hrabrosti. Istina je da su stari iskusniji, ali su i mudriji i znali se skloniti, a tada je bila potrebna brzina i hrabrost, a ne iskustvo u podrumima i kojekakvim skloništimama za žene i djecu. Oni su se znali izvući u kojekakvim kuhinjama i zaklanjati svoje sinove koje bi po svaku cijenu slali na sigurno, a od nas tražiti da dežuramo i za njih.

Jednom sam s još dvojicom prijatelja upao u neprijateljsku zasjedu i jedva izvukao živu glavu. Jedan stariji između nas počeo je paničariti, govoreći da se povučemo. Tada sam uzeo pušku i rekao tko god pođe natrag ja ću ga ubiti i tako smo se obranili, a da nitko nije bio ni ranjen. U slobodno vrijeme uvijek bi se vodila rasprava o tome kome je teže, mladima ili starijima, i tko bi se trebao više čuvati, mi bez obitelji ili oni s obiteljima. Mlade nitko nije pitao planiraju li oni ikada zasnovati svoje obitelji i kakvo će im biti zdravlje, ili misle li preživjeti rat? Je li itko mislio na budućnost nas mladih ili smo bili prisiljeni sami na nju misliti? Je li kome palo na pamet da pomisli kakvo je to djetinstvo s puškom u ruci? O čemu će taj mladi čovjek razmišljati kad ostari i hoće li ga netko moći razumjeti? Hoće li ga taj bunt iz djetinstva pratiti tijekom čitava njegovog života? Hoće li moći nekad u životu sjesti u tišini i razmišljati o nečem lijepom, ili će mu se vrtjeti pred očima slike iz rane mladosti o ubijanju koje je ostavilo duboki trag u njegovoj svijesti i tražiti bilo kakvu buku da bi to izbjegao? Čini mi se često, kako iskustvo starijima donosi koristi jedino u trijeznijem proračunavanju koje mladima ne bi palo na pamet.

Dok su neki ljudi ginuli, drugi su to vrijeme koristili da bi se domogli bogatstva. Na žalost to su činili stariji, jer su bili iskustvom bogatiji, ali i mladi poučeni iskustvom starijih, pošli bi istim putem. Val šverca posebno bi dolazio do izražaja za vrijeme primirja. Šverceri, ne samo da su švercali robom, nego i

važnim strategijskim podacima koje su neprijatelji znali dobro iskoristiti. Otkud im pravo da prodaju naše živote?

Rat nas je naučio da ni mi nismo vlasnici svojih života, a još manje oni. Jedan prijatelj je pokušao zaustaviti otkriveni lanac kriumčarene robe. Nije uspio, ubio se! Napravljen je akcija prigodom koje je zaplijenjeno više od milijun maraka vrijednosti robe i novca. Prodavali su neprijateljima čak i oružje kojim su pucali na nas. Pitam se: što je s vjerom tih ljudi? Imaju li takvi ljudi uopće savjesti kad mogu tako što raditi?

Pogled u zvijezde

Kad pogledam u vedro nebo puno zvijezda prisjetim se neprospavanih noći. Nisu to bile romantične noći, nego su više sličile noćima užasa. Kao i mnogi, imao sam kronicu oko vrata, ali je nisam znao moliti. Svi smo vjerovali u njezinu čudesnu moć. Gledajući u zvijezde i čekajući neprijatelje mislio bih kako sada moji vršnjaci lijepo spavaju u toplom krevetu i bezbrižno sanjaju, a ja se moram s puškom družiti. Jesam li ja manje vrijedan od njih, ili sam samo osuđen na takav život? A tko me je mogao osuditi? Znam tko me je osudio - politika! Ja sam žrtva prepirke nekoliko debelih i ružnih svinja! Često bi se pitali zašto Bog sve to dopušta? Zašto dopušta da ginu mala djeca koja ne misle nikome zlo? Zašto i zemlja nije uređena kao i svemir da se sve giba, a da nema sudara?

U zagrljaju smrti

Susret sa smrću nikom nije bio drag, i tek bi se tada probudili iz nekog sna. Sama pomisao da bi slijedeći mrtvac mogao biti ja, budila je u meni jaču vjeru i neke jezive osjećaje koji se ne mogu opisati riječima. Najteže je bilo gledati prve poginule, o njima bi mislili i po nekoliko dana, ali poslije nam je to postala svakodnevnica, pa nam nisu bili mnogo na pameti, više bi pazili na vlastitu glavu. Znali bi se šaliti da je skuplja piva nego glava, a izgleda da je to bila istina.

Smrti mnogih prijatelja bile su teške i često mi oni padnu na pamet. Posebno mi je ostala u svijesti jedna akcija, kada su se dvojica "napušila" i otišli u neprijateljske rovove, oni su ih izmasakrirali. U sutrašnjoj akciji, oko izvlačenja njihovih tijela, ranjeno je još trideset ljudi. Bilo je teško gledati kako umire čovjek kojega poznaješ, a ti mu se ne možeš primaknuti, ni pomoći. Mrtve bismo pokapali noću, jer danju nismo smjeli. Ljudi bi tada govorili o pokojniku samo dobre stvari, a možda su prije same njegove pogibije o njemu govorili sve najgore, to me je uvijek zbunjivalo. Zašto?

Sjećam se jednog prijatelja kojemu je nagazna mina odnijela nogu i to samo

zato što je nosio veći broj cipela od ostalih. Kakav je to život u kojem smrtnu odluku dosuđuje veličina nečije cipele?

Kada na tron mira sjedne nemir

Nismo baš voljeli primirje, jer poslije svakog takog primirja izgubili bi po nekoliko ljudi. Gubitak ljudi, rađao bi u nama silnu želju za osvetom. Mir smo smatrali izdajom onih koji su poginuli, jer tko može pomišljati na mir i pomirbu dok mu kuća gori, dok mu prijatelji ginu, do mu se silom oduzima pravo da živi život dostojan života. Gdje je ostao naš mir? Zašto smo morali svoj mir, svoj duševni mir, zamijeniti nemirom?

Mnogi danas traže mir u drogi ili u alkoholu, ali nađu ga samo privremeno, jer im poslije bude još gore. Nije lako po cijelu noć boriti se u snu i bježati, a ne moći pobjeći. Dosta mojih kolega iz osnovne škole je bilo već na liječenju od droge, i kakva ih budućnost čeka? Kome je još stalo do njih, osim roditelja i prijatelja, gdje su sada oni silni "ratnici" iz Njemačke koji dođu pa misle da mogu novcem platiti sve? Kako bi me bjegunac mogao obdariti slobodom, kad je ni sam ne posjeduje.

Svećenici, ti neobični ljudi

Svećenik je imao važnu ulogu, jer je on ulijevao snagu u nas i u naše redove. Sv. Misa nam je davala neku čudesnu snagu koja nam je omogućavala da se branimo. Iako svećenik nije smio imati izravnu ulogu u ratu, ipak, njihova je ophodnja s vojnicima bila nezamjenjiva.

Uvijek mi je bilo zanimljivo to kako svećenici tako znaju o mnogim stvarima. Od njih mi je dolazio čudni osjećaj kao da nisu ljudi nego neka posebna stvorenja, jer svakog sam vidio ljutog, a njih uvijek nasmijane i u stanju da ti kažu koju riječ utjehe. Kad bi ih pitali da li smijemo pucati na neprijatelje, odgovor bi bio da nam je dužnost braniti svoj narod, selo i obitelj.

Svećenik je imao ulogu psihologa i psihoterapeuta. Često nakon akcija ili nekih napada dolazio bi među nas i pokušavao nam istisnuti strah koji bi se poput uhode uvlačio u naše kosti, kada bi izgubili kojeg svog čovjeka. Bilo je par slučajeva da su momci poslije akcije bili skoro u ludilu, u takvom stanju nisu htijeli ni s kim pričati, jedino sa svećenikom, da bi poslije razgovora s njim izgledali kao i prije. Uvijek me je zanimalo što bi im rekao da ih je tako čudesno vraćao natrag? Što se to nalazi u tim neobičnim ljudima?

fra Franjo J. Crnov